

ELEŞTİRİ

Âlimler Kimin ve Neyin Hizmetinde Olmalılar?

Harun ÜNAL*

Kendilerini İslam âlimi gösterip, Ehli Sünnet'e mensup olduğunu ileri sürenler, karşılındakini de ehli bidat olmakla suçlamışlardır. Oysaki İslam dünyasında Ehli Sünnet olduğunu ileri süren veya Ehli Şia olduğunu savunan ne kadar insan varsa, her birinin bu inancı, kendi zihinlerinde tasarladıkları bir **Ehli Sünnet ve Ehli Şia görüşüdür**. Amaç egolarını tatmindir.

Konuyu birkaç ayetle ele alacağız ama konu ile alakalı olarak önce bazı düşüncelerimi burada aktarmak isterim. Bilindiği ve görüldüğü kadarıyla, günümüzde de karşılaştığımız gibi, ulema genelde hep bir birleriyle kapışmışlar, hiç de hoş olmayan ve kendilerinden beklenmeyen, yapmaları gerek davranışların içine girmişlerdir. Oysaki âlimlerin görevi, hak ölçüsünde ve hakkaniyetle gerçekleri dile getirmek ve birbirilerini ezmeksizin, üzmeksizin ve tekfir etmeksizin meseleleri kendi aralarında olgunlukla görüşmek olmalıydı.

Birçok kereler olduğu gibi özellikle mübarek gün, ay ve benzeri sebeplerden ötürü, fikir beyan eden, konu hakkında bildiklerini, kendi açılarından ele alan ve görüşlerini ayetler ve sahih sünnet bağlamında kesin delillere dayandıranlarla dayandıramayanlar, hasetlerinden olacak ki karşısındakileri ya zındıklıkla, ya fasıklıkla, şu veya bu görüşe, mezhe-

* İlahiyatçı Yazar.

be, meşrebe bağlılıkla damgalanmışlardır. Bununla da yetinmeyip işi tekfire kadar götürülenler de olmuştur, olmaktadır. Gerçi bu durum, İslam tarihi boyunca hep böyle olmuş ve acıdır ki olmaya da devam etmektedir.

Kendilerini İslam âlimi gösterip, Ehli Sünnet'e mensup olduğunu ileri sürenler, karşılarındakini de ehli bidat olmakla suçlamışlardır. Oysaki İslam dünyasında Ehli Sünnet olduğunu ileri süren veya Ehli Şia olduğunu savunan ne kadar insan varsa, her birinin bu inancı, kendi zihinlerinde tasarladıkları bir **Ehli Sünnet ve Ehli Şia görüşüdür**. Amaç egolarını tatmindir. Bu tariflerin içi boşaltılmıştır. Bu itibarla herkes kendi kafasındaki inancı birilerine zorla kabul ettirmeye çalışmaktadır. Özellikle de karşısındaki muhatabını tekfir etmek ve yenmek adına, elinden gelen tüm çabaları da harcamaktadırlar.

Hâlbuki İmam Şafii (r), "Kaç ilim sahibiyle münazarada bulunmuşsam, hep kazanan ben olmuşumdur. Kaç cahil ile karşı karşıya gelmişsem, kaybeden hep ben olmuşum" der. Bunu derken, kendisini âlim zannedenlerin, aslında cahil olduklarını, âlim olanların ise, hakkın ortaya çıkması adına gayret gösterdiklerini dile getiriyordu. Kaldı ki İmam Ebu Hanife'ye (r) atfen: "Bir kimsenin küfrüne delalet eden %99 alamet, imanına delalet eden %1 bir işaret varsa, %99'u dikkate almayın" dediğini hep söylemişizdir. Âlim geçinenlerimiz ise karşımdakini nasıl yener, onu nasıl alt eder de küfrünü ilan ederim, kaygı ve inancıyla hareket etmektedirler.

Burada ilgili tartışmaları dile getirecek değiliz. Önce bir durum tespiti yapalım istedik. Bu itibarla yukarıdaki satırları yazdık. Şimdi bazı ayet mealleri ile sahih bir iki rivayeti vermek suretiyle, hepimizi bu çerçevede Allah için düşünmeye davet ediyoruz. İşte bazı ayet mealleri:

"Kulları içinden ancak âlimler, Allah'tan gereğince korkar. Şüphesiz Allah, daima üstündür, çok bağışlayandır." (Fâtır 35/28)

İnsanlar Hak olan, eşi, benzeri ve ortağı olmayan, bir ve tek olan mabuda, Allah'a davet olunduklarında, hemen feriyadı basarlar ve: **"İlahları bir tek ilah mı yaptı? Doğrusu bu, şaşırtıcı bir şeydir"**¹ derler. İnsanlar bu davetin hak olduğunu bildikleri ve ikrar ettikleri halde;

"Gemiye bindikleri zaman, dini yalnız O'na has kılarak ihlâs ile Allah'a yalvarırlar. Fakat onları sâlimen karaya çıkarınca, bir bakarsın ki, Allah'a ortak koşmaktadırlar." (Ankebût 29/65)

Demek ki böylelerinin gemide inandıkları ilah ile karada inandıkları farklıdır ki böyle bir davranış sergilemektedirler!

İnsanlar kıyametin dehşeti ve korkunçluğu ile uyarıldıklarında, hemen öne sürülen delilleri inkâr kalkışır ve şöyle derler:

"Biz öldüğümüz ve toprak olduğumuz zaman mı dirileceğiz? Bu, akla uzak bir dönüşür." (Kâf 50/3)

Kendileri, Allah'ın intikamı ile uyarıldıklarında:

"Ve Allah'ım, eğer bu senin yanından gelmiş gerçekse başımıza gökten taş yağdır yahut bize acı bir azap ver!" (Enfâl 8/32) derler.

Sanki yüce Allah'ın gönderdiği vahyin sıhhati hakkında şüpheleri varmış gibi bu ve benzeri itirazlarda bulunurlar. Bu nedenle atalarından, dedelerinden, efendilerinden ne duyup öğrenmişlerse, onlar ne türden bir eser bırakmışlarsa, hep onlara bakarlar ve Allah'tan gelen kesin vahyi adeta arkalarına atarlar ve

¹ (Sâd 38/ 5)

hatta “**Bana, Kur’an’dan delil getirme!**” diyecek kadar da şaşkınlaşırlar. Sormak lazım: Delil Allah’ın Kitabından ve Resulünün (s) sahih sünnetinden olmayacaksa, nereden olacak?

Bir hadiste şöyle buyrulmuştur: “*Doğrusu İslam garip olarak başladı ve garip olarak da dönecektir. Ne mutlu o gariplere!*” Farklı bir rivayette de: “*İnsanların öldürüp ortadan kaldırdıkları uygulamama yeniden hayat kazandıracak olanlardır*”² geçmektedir.

Konu bu bağlamda değerlendirildiğinde, gerçekten Hakkı ve hakikati savunlar, hemen her dönemde garip kalmışlar, hep aşağılanmışlardır. Ama bu aşağılanma hak karşısında değil, kendilerini ilim adamı sanan zavallılar yanında olmuştur. Bunlar her dönemde olduğu gibi, halkın bilgisizliğinden yararlanarak hep zehirlerini akıtmışlardır. Bunu, **Ahmed b. Hanbeli**’e yapılanlarda görüyoruz, Buhari’ye yapılanlarda görüyoruz, öncesinde imam **Ebu Hanife’ye** yapılanlarda görüyoruz. **İbn Teymiye**’de görüyoruz. Bu örnekleri çoğaltabiliriz. Bunlar hep haksızlığa uğramışlar, zulüm görmüşler, zindanlara atılmışlar, hatta işkenceler altında son nefeslerini de verenler olmuştur.

Bununla yetinmeyip bir de birbirlerini çok ağır yaftalarla yaftalayan, hepimizin değer verdiği isimlerden olanların ol-

duğunu gördüğümüzde bu, bizi gerçekten üzmektedir. Örneğin İmam Malik, Şafii, Hanbeli, Hanefi müçtehitleri ve uleması, bu tür davranışlar içerisinde fiilen yer almışlardır. Darekutni, İbn Ebi Şeybe, Nesai ve daha niceleri burada isimlerini verdiğimiz ve veremediklerimiz hakkında karşılıklı olarak yapmadıkları saldırıları yoktur. İbn Teymiye’ye karşı Subki’nin, Oğlu Tacuddin Subki’nin, daha sonra gelen İbn Hacer Heytemi’nin nasıl bir durum sergiledikleri elimizdeki kaynaklarda mevcuttur. Merhum Zahid el-Kevseri’nin de mezhep ve meşrep taassubu ile ulemaya saldırılarını herhalde bir çoğumuz biliyordur.

Bu isimleri vermekle, amacımız bunları tahkir etmek, aşağılamak asla değildir. Ama ulemamızın durumu ve sergiledikleri gerçekler bundan ibarettir. Oysa ulemadan beklenen Kitap ve Sahih Sünnet ölçüsünde hareket edip Hakkı savunmak ve onu dile getirmek iken, onlar genelde “Benim babam, senin babanı döver” psikolojisiyle hareket etmişlerdir. Allah’ın Kitabını ve Resulü’nün sahih sünnetini değil de (istisnaları dışında) hep egolarını tatmin adına hareket etmişlerdir.

İmam Şatıbi, “**el-İ’tisam**” adlı eserinde bu konulara değinmiş ve neler yaşadığını da orada dile getirmiştir.³ Şimdi oradan bazı alıntılar yapmak suretiyle, konuyu açmaya çalışacağız. Şatıbi, aklının erdiğinden ve gerçekleri kavradığından itibaren ilimler arasında herhangi bir ayırım gözetmeksizin her alanda öğrenim yapmaya çalıştığını belirtmektedir. Bunun da yüce Allah’ın bize ve insanlara bir fazlı ve ikramı ol-

² Tirmizi, İman, bab:13, h:2629-2630. Hadiste yer alan sünnet ifadesini, bazılarının anladığı gibi, kılık ve kıyafet olarak değerlendiriyor değiliz. Kur’an bağlamında mesele değerlendirildiğinde bu, Resulullah’ın vahiy gereği olan uygulamaları anlamındadır. Biz de manayı o şekilde verdik. Hadis, birçok kaynakta meçhul fiil olarak gelmiştir, ancak bunun malum fiil ile geldiği de vakidir. Burada bu rivayeti tercih ettik. Hadisin farklı varyantları, Heysemi’nin “Mecmauzzevaid” eserinde, Taberani’de görüleceği gibi, Müslim İman, h:145/232; İbn Mace, Fiten, h:3988; Darimi, Rikak, h:2755; Ahmed, Müsned, 4/30, h:3783, 4/74, h:16810/16690 Hadis, farklı kaynaklarda da yer almaktadır. Kimi kaynaklarda sahih olarak, kimi kaynaklarda ise isnad açısından zayıf rivayetler halinde gelmiştir.

³ İmam Şatıbi: Ebu İshak, İbrahim b. Musa İbn Muhammed el-Ğirnatî, el-Şatıbi, (v: h,790/1388m), Maliki fakihlerindendir Ğirnatıdır. Usul âlimi ve müfessirdir. Fıkıh Usulü hakkında el-Muvafakat adlı eseri meşhurdur. Önemli eserleri arasında el-İ’tisam ve Usul’ün-Nahiv gibi eserlerini sayabiliriz.

duğunu, fakat insanların birçoğunun şükretmez olduklarını belirtiyor. (12/Yusuf, 38) Daha sonra da Resulullah'ın (s) "**Sevâd-ı Âzâm**" diye isimlendirdiği toplulukla beraber hareket ettiğini, bu yolun da Resulullah'ın ve sahabelinin yolu olduğunu belirtiyor. Sonrasında yaklaşık olarak şöyle devam ediyor:

"Bu arada ben, bazı hatiplerin, imamların ve benzerlerinin arasına girdim. Doğru yolda, istikamet üzere hareket etmek istediğimde, dönemin cumhuruçoğunlukta olan ilim adamları arasında kendimi garip ve yapayalnız olarak buldum. Çünkü onlar üzerinde etkin olan şeylerin daha çok gelenekler olduğunu, o geleneklerden kendilerini bir türlü sıyırmadıklarını gördüm. Eski zamanlara dönük birçok bidatlerin, şaibelerin, ilavelerin yaygınlaştığını gördüm.

Konuya dair Salih seleften birçok rivayetler bulunmaktadır. Nitekim **Ebu Derda'dan** yapılan rivayete göre demiş ki: "**Resulullah (s) üzerinize çıkıp gelse, o, gerek kendisinin ve gerekse ahabının üzerinde oldukları şeyde, sizin kılmakta olduğunuz şu namaz dışında, başka hiçbir şeyin onların yaptıklarına uymadığını görecektir.**"⁴

Evzai de: "Ya bugün olsaydı, acaba Ebu Derda ne derdi?" demekten kendini alamamaktadır. **İsa b. Yunus** da: "Acaba, Evzai günümüze yetişseydi, ne derdi?" demiştir.

Ümmü Derda diyor ki, bir gün Ebu Derda öfkeli halde içeri girdi. Kendisine: "seni böylesine öfkeliendiren şey nedir?" diye sordum. Ebu Derda bana: "Vallahi, bunlarda, Muhammed'in (s)

işinden bildiğim-gördüğüm tek şey yok, sadece benzer tarafları toplu halde namaz kılıyorlar."⁵

Enes b. Malik de çağdaşlarına diyor ki: "Ben, Resulullah'ın (s) zamanında alışageldiğim hiçbir şeyi sizde göremiyorum. Sadece benzer tarafınız, siz "La İlahe illallah" diyorsunuz." Bunun üzerine biz de kendisine: "Ey Eba Hamza, kesinlikle öyle değil mi?" dedik. O da: "Siz güneş batıncaya kadar namaz kılıp duruyorsunuz. Resulullah'ın (s) namaz kılışı böyle miydi?"⁶ der.

Şatıbi, diyor ki, toplumun alışageldikleri adetlerinden, bidatlerinden şöyle biraz uzaklaşayım istedim. İşte bu andan itibaren kıyamet koştı, beni kötülemeden, saldırmayan kalmadı. Sünnete, Resulullah'ın uygulamasına tabi olayım derken, helakin orada olduğunu gördüm. Oysa Sünnet, necatın, kurtuluşun kendisiydi. Beni bidat işleyen, dalalette olan kişi olarak ilan ettiler. Bundan böyle bana aptal, bunak ve cahil muamelesi yapmaya başladılar. Hatta kimi zaman savunduğum, yapmak istediğim şeyleri kötülemeğe, beni sünnet dışı olan fırkalara nispet etmeye kalkıştılar.

İmamlığım sırasında namazdan sonra, toplu halde cemaatle birlikte dua etmeyişim ve bunun bir faydasının olmadığını söylemem sebebiyle, salih selefe muhalefet ettiğim söylendi. Bazan bana **Rafızî** damgasını vurdular, Sahabeye buğzettiğimi yaydılar. Bunun da sebebi, Cuma hutbelerinde halifelerin adlarını okumayışım. Çünkü Selef, hutbelerinde böyle bir şeye imza atmış değillerdi. Kaldı ki hatırı sayılır hiçbir İslam âliminin, hutbelerinin sonunda bu isimleri zikrettiği görülmemiştir.

⁴ Şatıbi, el-İ'tisam, Hutbetu'l-Kitab (Mukaddime), s:17; Tahkik, Seyyid İbrahim, Daru'l-Hadis, Kahire, 1421/2000. Birinci basım. Ahmed b. Hanbel, Müsned'inde benzer olarak rivayet etmiştir. Hadis:27373, sahih olduğu belirtilmiştir.

⁵ Şatıbi, age, s:17, Buhari, Ezan, hadis, 650; Ahmed, Müsned, h:21597 Bunun da sahih olduğu belirtilmiştir.

⁶ Tirmizi, Sıfatul-Kıyâme bahsi h:2447. Tirmizi, bunun Haseb garib olduğunu söylemiştir. Rivayet sahihtir.

Nitekim **Asbağ'a**: "Hatibin, önceki halifelere hutbelerinde dua etmeleri konusu sorulmuş, o, buna: "Bu, bir bidattir, bununla amel etmek uygun düşmez. Ben, tüm müslümanlara orada dua edilmesini uygun bulurum" demiş. Yine Asbağ'a: "Hutbede, gazilere ve sınırlarda nöbet tutanlara dua edilir mi?" diye sorulmuş. O da: "İhtiyaç duyulması halinde, bir sakıncası yoktur. Fakat bunun sürekli olarak hutbelerde zikredilmesini hoş karşılamam" demiştir. Hatta İzz b. Abdusselam, hutbelerde hatiplerin halifelere dua edilmesini, sevilmeyen bir bidat olarak belirtmiştir.

Bazen de benim konuşmalarım da idarecilere karşı başkaldırmayı ileri sürdüğümü söylediler. Dinde zorluk çıkardığımı, işi yokuşa sürdüğümü savundular. Kimi zaman da Allah'ın velilerine, sevgili kullarına düşmanlık ettiğimi yaydılar. Bunun da sebebi, sofi geçinen bazı kimselerin yanlışlarını, bidatlerini ortaya koymam ve onlara karşı çıkmam oldu. Hatta bazen de benim "**Ehli Sünnet ve'l-Cemaate**" muhalefet ettiğimi yaydılar. Onlara göre, cemaatin, mutlak uyulması gereken bir topluluk olduğunu ve kurtuluşun da orada olduğunu ileri sürdüler. Çünkü halkın geneli o düşünce ve inançtadırlar, diyorlardı. Oysaki bunlar asıl cemaatin: "Resulüllah'ın, ashabının ve ona güzellikle tabi olanların olduğunu" bilmiyorlardı.

İşte tüm bu ve benzeri konularda aleyhimde yalan uydurdular veya böyle bir vehme kapıldılar. Aleyhimde her yolu denediler.

Benim bu durumum aynen tanınmış ilim adamlarından İmam, Hafız Abdurrahman b. Batta'nın kendi çağdaşlarıyla yaşadığı duruma benzemektedir. İbn Batta, kendisinden şöyle söz ediyor: "Gerek sefer halimde olayım ve gerekse hazar halimde bulunayım, gerek yakınlarım olsun, gerekse uzaklarım olsun, gerek yanımda beni tanıyan-

lar olsun, gerek yanımda yer almayıp karşı olanlarım olsun, hepsinden çektiklerimden ötürü durumuma şaşarım. Ben, Mekke, Horasan ve daha başka yerlerde edindiğim yeri, taraftar olanlarım ile karşıtlarımdan görmediğim şeyleri gördüm. Adamlar beni, söylediklerine, davalarına çağırıyor, onları doğrulamamı ve tanıklık etmemi istiyor. Eğer, günümüzün birçok kimselerinin yaptıkları gibi adamın dediklerine onay ve icazet veririm, beni: "**Evet efendimci ilan ettiler**", eğer birilerinin düşüncesine katılmasam, biraz olsun duraklasam, bu defa beni "**Muhalif, bize karşı**" diye ilan ettiler. Eğer bunlardan birine, "Kitap ve Sahih Sünnet sizin söylediklerinizin hilafıdır" dersem, bu defa adımları **Hâricî**'ye çıkardılar. Eğer tevhid konusunda kendilerine bir hadis okusam, beni "**Müşebbiheden**" diye tanıttılar. Rüyetle ilgili bir şeyler söylesem, adımları "**Sâlimî**" olarak lanse ettiler. Eğer iman konusunda bir şeyler söylemeye kalkışsam, bu defa, beni "**Mürchieden**" diye tanıttılar. Amellerle ilgili bir şeylerden söz etsem, adımları "**Kaderî**" diye çıkardılar. Marifet konusunu işlesem, adımları "**Kerrâmî**" olarak çıkardılar. Ebu Bekir ve Ömer'in faziletlerine ilişkin konuştuğumda, adımları, "**Nâsibî**" diye çıkardılar. Ehli Beytin faziletine ilişkin bir şeyler konuştuğumda, adımları "**Râfızî**" diye çıkardılar. Bir ayetin veya hadisin manası hakkında sessiz kalıp bir şey söylemediğimde de, bu defa bana "**Zâhiri**" dediler. Onlardan farklı bir şey söylediğim zaman da bana "**Bâtinî**" dediler. Eğer bir tevil yaptıysam bu defa bana "**Es'arî**" dediler. Her ikisini de reddettiğimde ise bana "**Mutezilî**" dediler. Örneğin kıraat gibi bana sünnetlerden sorduklarında, bu konuda bir şey söylediğim zaman adımları "**Şâfiî**" diye çıkardılar. Kunut konusunda bir şeyler söylediğim zaman da bana "**Hanefî**" dediler. Eğer Kur'an hakkında konuştuysam, adımları "**Hanbelî**" koydular.

Alimler Kimin ve Neyin Hizmetinde Olmalılar?

Bu kimseler, yukarıda adları geçen gurupların, mezheplerin neye göre ve hangi habere dayanarak bir tercih yaptıklarını kendilerine anlattığımda, onun bir hüküm gerektirmediğini, hadisin de bu açıdan farklı değerlendirildiğini söylediğimde, bu defa bana: **“Onları tezkiye konusunda tân ediyor, dil uzatıyor”** dediler. İşte bütün bunlardan sonra en şaşkınlık uyandıran şey, bunlar, bana Resulullah’ın (s) hadislerini okuyorlar, okudukları bu hadislere göre, yukarıda geçen isimlerden birini yafta olarak bana yakıştırıyorlardı. Eğer bunlardan birine muvafakat ettiysem, diğeri bana düşmanlık etmeye başladı. Onların cemaatlerine karşı yaltaklık ettiğim zaman ise bu defa yüce Allah’ı kızdırmış olurum. Bunların hiçbirisi beni, Allah nezdinde kurtaracak değildir. Ben bundan böyle Kitaba ve sahih sünnete tutunuyorum. Allah’tan da mağfiretimi diliyorum. Allah’tan başka ilah yoktur. Mağfiret edendir, merhamet edendir.”

İşte İbn Batta’nın hikâyesi böyledir. Sanki İbn Batta (r) herkesin diliyle konuşmuş gibidir.

Sahabeden sonra büyük insan, Muhadramun’dan olan Üveys el-Kareni (Veysel Karani) demiş ki: “Emri bil maruf ve nehyi anilmünker-iyilikleri emretmek ve kötülüklerden menetmek” işi, mümin için samimi bir dost bırakmadı. Biz insanlara iyiliği emrediyoruz, ırzlarımıza dil uzatıyorlar. Hatta bunun için de fasıklardan kendilerine destekçi de buluyorlar. Dahası, Allah adına yemin olsun ki, benim aleyhimde bile çok şeyler söylüyorlar. Allah adına yemin olsun ki, ben, onlar arasında Allah’ın hakkını terk edecek değilim.”⁷

Şimdi İmam Ebu Hanife ile ilgili olarak söylenenleri görelim. Kaynakları incelediğimizde hadis âlimlerinden Dârekutnî, Musannef sahibi İmam Ebu

Bekir b. Ebi Şeybe (İbn Ebi Şeybe), Hatib el-Bağdadi ve daha başkaları en ağır ifadelerle İmam Ebu Hanife’ye (r) saldırmışlardır. Doğal olarak bu defa Ebu Hanife taraftarları karşı tarafa saldırıya geçmişlerdir. Ehli Sünnet olduklarını ileri sürenler, atalarının izinden giderek, kendilerine karşı gördükleri, kendilerince akideleriyle ters kabul ettikleri kimseleri, öfke ve şiddetle kınamaya, tenkide girişmektedirler, hatta tekfire kadar işi vardırırmaktadırlar. Oysaki günümüz uleması bu konulara hiç değinmezler, çünkü işlerine gelmez. Ama buna rağmen muarızlarının eserlerinde kendilerine yarar bir delil bulduklarında –seleflerinin âdeti üzere hemen buna yapışırlar, hemen saldırıya geçerler. Selefleri arasındaki tartışmaları, hatta onların birbirlerini tekfir ettiklerini bile akıllarına getirmezler. İnsaf sahibi İslam âlimi böyle mi olmalıdır?

Şimdi Ebu Hanife hakkında kim ne söylemiş bir bakalım. Bilindiği üzere İmam Ebu Hanife ve taraftarları **“Fıkıh ve Rey Ehli”** olarak bilinirler, hadis ehli olarak tanınmazlar. Hatib el-Bağdadi, “Tarihu Bağdat” adlı eserinde, özellikle İmam Ebu Hanife’ye ta’n anlamında ayrı bir başlık açmıştır. Şimdi bunlardan bazı örnekler verelim. Şöyle ki:

Yusuf b. Eubat’ın dediğine göre Ebu Hanife: “Eğer Resulullah (s) bana yetişseydi, ben, Resulullah’a yetişmiş olsaydım, kesinlikle benim birçok görüşlerimi alırdı” demiş.

Yahya b. Âdem diyor ki: “Ebu Hanife’ye, Peygamber (s), abdest almak imanının yarısıdır” dediği manasındaki hadisi anlatılmış. Bunun üzerine o da: “O takdirde iki kez abdest alsın da, böylece imanı kemale ersin” demiş.⁸ Bağdadî,

⁷ Tüm bu bilgiler için bak Şatibi, age, S:9-20

⁸ Hatib Bağdadi, Tarihu Bağdat, 13/ s:403-405. Burada İmam Ebu Hanife hakkında neler söylendiği ve daha ne gibi ağır hakaretler ileri sürüldüğü görülecektir.

Ebu Hanife hakkında bu ve benzeri hezeyanları zikretmekle yetinmiyor, çok daha ağır ve iğrenç şeyler de zikrediyor.

Abdurrahman b. Mehdi diyor ki: “İslam’da Deccal fitnesinden sonra Ebu Hanife’nin reyinden daha büyük bir fitne bilemiyorum.”

Şerik b. Abdullah da: “Her köşebaşında bir şarapçı-şarap satan birinin olması, onlar arasında Ebu Hanife’nin ashabından birinin olmasından daha hayırlıdır.”

Süfyan Sevri, İmam Ebu Hanife’nin ölüm haberini alınca, “Allah’a hamdolsun ki, müslümanlar böylece huzura kavuştular. Çünkü o, İslam’ın ipinikulpunu ilmek ilmek çözüyordu-zayıflatıyordu. İslam ehline, ondan daha zararlı dünyaya gelen biri olmamıştır” diye sevincini dile getirmiştir. Bu ifadeye benzer bir söz de İmam Evzai’ye nispet edilir.

Abdussamed b. Hassan diyor ki, Ebu Hanife öldüğünde, Süfyan Sevri bana: “İbrahim b. Tahman’a git ve ona, bu ümmetin en büyük fitnesinin öldüğünü müjdele!” dedi.

Züfer b. Huzeyl de diyor ki: “Beraberimizde Ebu Yusuf ve Muhammed İbn el-Hasan da olduğu halde, Ebu Hanife’den ilim öğrenmek için ona gidip geldik ve ondan bir şeyler öğrenip yazdık. Bir gün İmam Ebu Hanife (r), Ebu Yusuf’a hitaben: “Ey Yakup! Yazık sana! Benden her duyup dinlediğini yazma! Ben bu gün, bir görüş sahibi olurum, fakat yarın onu terk edebilirim. Yarın bir görüş sahibi olurum, fakat sonraki gün onu terk edebilirim” dedi.

Bu ifade bir başka şekilde Ebu Nuaym el-İsfahani’nin dilinden rivayetle de aktarılır. Ebu Nuaym demiş ki: “Ebu Hanife’den, onun Ebu Yusuf’a: “Benden bir şey rivayet etme! Vallahi, ben, yanılıyor muyum, yoksa isabetli mi konuşu-

yorum, bilemiyorum, dediğini işittim” diyor.

Tüm bu bilgiler, Hatib-i Bağdadi’nin Tarihu Bağdat isimli eserinde ve benzeri kaynaklarda görülebilir. Bu ve benzeri daha birçok ifadeler ve saçmalıklar bulunmaktadır ve bu sözler, burada adları zikredilenlerin sözleri olarak – eğer doğruysa- geçmektedir. Fakat unutulmamalıdır ki, bizim bir âdetimiz var, eğer tenkitler veya hakaret içeren ifadeler bir tanıdığımızdan veya bildiğimiz, hakkında olumlu bir kanaate sahip olduğumuz bir âlimin ağzından aktarıldığında, hemen: “Efendim, o, bu tür sözler söylemiş değildir. Sadece Ebu Hanife’yi ve benzeri ulemayı tahkir etmek için bu adamların adları kullanılmıştır” diyerek savunmaya geçeriz. Aslında en büyük yanlış ve gaf da bu olsa gerek.

Önce sormak lazım, bu tür ifadelerin o kimselere mal edildiğinde, acaba savunular, bunların yanlarında mı buluyorlardı? Bu konudaki ölçüleri nedir? Aynı sözler ve hakaretler İmam İbn Teymiye veya keşşaf sahibi Carullah Zemaşeri aleyhlerinde gelirse, bu adamlar hemen sus-pus olurlar. Acaba gerçekten bu insanlar öyle miydi? Gerçekten İmam Ebu Hanife ve benzerleri için söylenenler gerçek miydi, değil miydi? Unutmamak lazımdır ki, bunlar gerçek olmayabileceği gibi, gerçek olma ihtimali de göz ardı edilmemelidir. Mezheplerin çıkış noktaları da buna dayanıyor değil mi? Her müctehit, kendi mezhebinin %99 doğru ve fakat %1 yanlış; karşı mezheplerin ise %99 hatalı ve %1 doğru olma noktasından hareket ediyor değil mi? Böyle bir ölçüyü ve yüzdellik hesabını kim veya kimler ortaya koymuş?

Bunu diyenler bu noktada Kitap ve Sahih Sünnete rağmen bu iki esas üzerinde nokta koyabilecek, onu geçersiz kılacak bir güce mi sahipler? O halde geçmiş bırakalım, geçmişten bir ders almak suretiyle, tenkitlerimizi ve tasvip-

Alimler Kimin ve Neyin Hizmetinde Olmalılar?

lerimizi karşılıklı hakkaniyet çerçevesinde yapsak, birbirimizi kırmamak, tekfir etmesek olmaz mı?

Fakat buna yanaşmayanlar, mutlaka bir korkuları, kendi inançlarında bir takım problemleri olduğundan hep uzaktan güreşmeyi tercih ediyorlar ve hiçbir zaman mindere gelmiyorlar. Biz bu konuya ve örnekleri sunmaya devam edelim, birkaç örnek daha verelim de o dönemde yaşayanlar nasıl birbirlerine saldırmışlar, görelim.

Hişam b. Urve babasından rivayetle aktarıyor, babası diyor ki: "İsrailoğulları, aralarında başka milletlerden olan esir çocukları peyda olana dek hep normal bir hayat yaşıyorlardı. Ne zamanki esir çocukları onların aralarında reyle konuşmaya başlar oldular, hep kendileri saptılar, hem de başkasını saptırdılar." Burada Rey Ehli olan Ebu Hanife'ye ve bağlılarına gönderme yapılıyor.

Süfyan b. Uyeyne diyor ki: "Dikkat edip araştırdığımızda, bir de gördük ki bu durumu, rey ile hareket etmeyi Kufe'de ilk değiştiren Ebu Hanife, Basra'da el-Betti, Medine'de Rebia'dır. Gördük ki bunların hepsi de başka milletlerden esir düşenlerin çocuklarıdır."

Bundan hareketle Ebu Hanife'nin, el-Betti ve Rebia'nın esir düşenlerin çocukları olduğunu, düzenin bunlar sebebiyle bozulduğunu demeye getiriyorlar. Ancak burada ben, bunların soy kütüklerini ele alacak değiliz. Zaten konumuz da bu değildir, fakat tenkitçilerin tenkitlerini hangi ölçülere göre yaptıklarını göstermek adına, bu örnekleri burada vermek istedik.

Muhammed b. Seleme'den rivayete göre kendisine: "Ebu Hanife'nin rey-i kıyas uygulaması, tüm şehirlere girdiği halde, Medine'ye girememe sebebi ne olabilir?" diye sorulmuş. O da, Resulullah (s): "*Medine'ye Deccal ile Taun-veba hastalı-*

ğı girmez" diye söyledi, şeklinde cevap vermiştir. Burada Deccal'dan kasıt Ebu Hanife'dir.

Malik b. Enes'ten gelen rivayete göre güya şöyle demiştir: "İslam dünyasında, Ebu Hanife'den daha zararlı bir başka çocuk dünyaya gelmiş değildir."

Yine Malik b. Enes'in dilinden şu rivayette yer verilmiştir: "Bu ümmette zarar verme bakımından İblis'in fitnesinden daha zararlı olanı Ebu Hanife fitnesidir. Çünkü ircâyı-Mürcielîği bu topluma sokması ve sünnetleri önemsememesi, bozması buna örnektir."

İmam Ebu Hanife (r) hakkında bu tür basit ve hakaret içeren örnekleri daha da çoğaltabiliriz. Ama fazla uzatmak istemiyoruz. Sadece İmam Şafii ile diğer bazı imamlardan da birkaç örnek verelim. Sonra konuyu değerlendirmeye devam edelim.

İmam Şafii diyor ki: "Ebu Hanife'nin rey-i büyücülerin ipine benzer, şu tarafa çekersen, bakarsın ki yeşil olarak gözükür, bu tarafa çekersen, bakarsın ki bu defa da sarı olarak gözükür."

İmam Ahmed b. Hanbel diyor ki: "Bana göre Ebu Hanife'nin kavli-görüşü ile deve gübresi eşittir."

Zeyd b. Ebu Malik diyor ki: "Ebu Hanife zinayı, ribayı-faizi ve kan akıtmayı helal kıldı."

Ebu Bekir b. Ayyaş'tan rivayete göre, demiş ki; İsmail b. Hammad b. Ebi Hanife yanlarına gelmiş, selam verip oturmuş. Bunun üzerine Ebu Bekir b. Ayyaş bu kim, diye sormuş. O da: "Ben, Ebu Hanife'nin torunu İsmail'im, demiş. Bunun üzerine Ebu Bekir, elini, onun dizine vurmuş ve ona: "Senin deden haram olan nice kadınlarla ilişkiyi-

zinayı helal kıldı” diyerek, Ebu Hanife’ye tân etmiştir.⁹

İbn Ebi Şeybe’den gelen rivayete göre demiş ki “Öyle sanıyorum ki Ebu Hanife, Yahudidir.”¹⁰

Yusuf b. Esbat da: “Ebu Hanife doğduğunda babası Hıristiyandı” diyor. Yezid b. Harun da: “Ebu Hanife’nin ashâbı kadar Hıristiyanlara benzeyen bir başka kavmi görmedim” demiştir.

İbn Ebi Şeybe, Hadisçidir. 20 cildi aşkın, Musannef adlı eseri vardır, eserindeki rivayetler genelde zayıf ve hatta mevzuya kadar varan hadisler bulunmaktadır. Dedesi İbrahim, İbn Ebi Şeybe’nin babası gibi kadıdır. Fakat dedesi İbrahim de hadis rivayetiyle tanınan biri olmakla birlikte metruktür, rivayetleri makbul sayılmaz. İşte torun İbn Ebi Şeybe, nerede ise Musannef adlı eserinin 20. cildini tümüyle İmam Ebu Hanife’ye ayırmıştır. İsteyenler o esere bakabilirler.

Burada Ehli Sünnete kaynaklık eden ve kendilerinden hep överek söz ettiğimiz bu insanların birbirlerine ne kadar saldırdıklarını gördünüz. Şimdi taassup derecesinde bağlılık gösterip, bu zatların her söylediklerini nass olarak gören, kabul eden ve onların yanılmazlıklarını ileri sürenler, kendileri imâl-i fikir edeceklerine, hep selefleri gibi başkalarına saldırmayı örnek edinmişlerdir. Oysaki yüce Allah, Kur’an’da bize, Resulüllah’ı (s) ve diğer peygamberleri örnek olarak göstermektedir. Bir de Allah’ın kitabına bağlanmayı ve Sahih sünnete göre davranmayı istemektedir.

Bilindiği gibi bu düşünce ile hareket edenler, kaynaklardan edindiğimiz bilgi

çerçevesinde, herkes ve her kesim kendilerini kabul ettirmek, karşı tarafı dışlamak adına hadis uydurmuşlardır. Fazla değil, sadece bir örnekle yetinecek, sonra konuyu farklı örneklerle devam ettireceğiz. Bir imamı yeren ve birini de öven şu uydurma rivayete bir bakalım:

“Ümmetim içerisinde Muhammed b. İdris denilen biri çıkacak, o, ümmetim üzerinde İblis’ten daha zararlı olacaktır. Yine ümmetim içerisinde kendisine Ebu Hanife denilen biri çıkacak. İşte o, ümmetimin kandilidir.”¹¹

Bu defa bir başka örnek verelim. İmam Malik’ten rivayetle aktarılmaktadır. İmam Malik, Siyer –Meğazi sahibi İbn İshak hakkında şöyle demiş: “O, Deccalardan bir deccaldır.” Oysa Şu’be de, İbn İshak hakkında: “İbn İshak, hadis alanında müminlerin emiridir” demektedir. Şu’be, bu alanda, üzerinde söz edilmeyecek olan bu konunun imamıdır, söz sahibi olan kişisidir. Gerçi İmam Malik’in de dindeki imameti herkesçe bilinmektedir. Ayrıca onun hakkında bir burhan ve kanıt getirmeye de gerek yoktur.

Fakat görüldüğü gibi alanlarında söz sahibi ve uzman olan bu iki isim, hadis ravilerinden olan bir şahıs, İbn İshak hakkında farklı değerlendirmelerde bulunmaktadır. Biri, İbn İshak’a “Deccaldır” derken, ötekisi de aynı zat için, “O, hadiste müminlerin emiridir” demektedir. Bunun içindir ki, İbn İshak’ın rivayet ettiği bir hadisin sahih mi, yoksa zayıf mı olduğu konusunda farklı değerlendirmeler yapılmaktadır.

Şöyle düşünelim. Adı geçen iki imamın yaşadıkları dönemin dışında bir başka zamanda, sonraki dönemlerde gelecek olan ilim sahipleri, İbn İshak’ı, İmam Malik’e göre değerlendiren, İbn İshak’ın

⁹ Bu konular hakkında bilgi edinmek için bak: Hatib el-Bağdadi, Tarihu Bağdad, 13/413-454

¹⁰ İbn Ebu Şeybe: Ebu Bekir Abdullah İbn el-Kadi Muhammed İbn kadi Ebi Şeybe İbrahim b. Osman b. Huvasti olup vela olarak Absidir, Kufe’de doğmuş ve burada vefat etmiştir. (h:159-235/775-849m)

¹¹ İbnü’l-Cevzi, el-Mevduat, 1/19; Süyuti, el-Lealiu’l-Masnua, 1/417; İbn Arrak, Tenzihuşşeria, 2/30; Acluni, Keşşaf, 1/33

Alimler Kimin ve Neyin Hizmetinde Olmalılar?

rivayet ettiği hadisleri sahih olarak değil, zayıf kabul edecektir. Fakat İbn İshak hakkında Şu'be'nin değerlendirmelerini gören bir başka ilim adamı da, bu defa İbn İshak'ın rivayet ettiği hadisi, sahih olarak kabul edecektir. Çünkü İmam Malik'in değerlendirmesini ölçü olarak alan bir kimse, "İbn İshak, rivayetleri kabul edilecek biri değildir. Onun rivayetleri, bir pul değerinde bile olamaz, beş para etmez. Bu itibarla İbn İshak'ın reddi gerekir" diyecektir. Şube tarafından olumlu bakılan İbn İshak'ı, bu gözle değerlendiren biri de, "Bu rivayet, dinde söz sahibi olan Şu'be tarafından doğrulanmış İbn İshak'ın rivayetidir ve İbn İshak da hüccettir" diyerek, bu defa rivayeti müspet kabul edecektir. Demek ki, bu tür değerlendirmeler görecelidir. Kişilerin değerlendirmelerine göre ya olumlu veya olumsuz olarak onay verilecektir.

Şimdi buna göre kime inanacağız? Her ikisinin de değerli, alanlarında uzman kişiler olduğu bilinmektedir. Ama buna rağmen biri diğerini Deccal olarak vasfederken, bir diğeri güvenilir biri olarak takdim edebiliyor. Bu durum "tüm ulema ve tüm hadisler için geçerlidir, demiş olsak" her halde abartmış olmayız. O halde, yüce Allah, bize akıl verdiğine ve Kitabını da aklımızla anlayacağımıza göre, ne diye aklımızı kullanmıyoruz? Bunu demekle "eski ulemayı bir kenara itelim, akli da her şeyin üzerinde yegane hakem kılalım" diyor değiliz, fakat onların da beşer olduklarını unutmamak gerekir. Her beşer gibi onların da yanlıgıları vardır ve olacaktır. Kaldı ki, yüce Allah, Resulullah'a (s) hitaben: "**De ki: -Ben de ancak sizin gibi bir insanım! Bana ilahınızın sadece tek ilah olduğu vahyediliyor**" (Kehf 18/110) buyurmaktadır. Bu gerçeklere rağmen, bize, Allah Resulünün bir beşer olduğu bile, Allah'ın ayetine rağmen unutturulmaya çalışılıyor.

İmam Malik hakkında İbn İshak: "Malik'in ilmini bana arz edin, çünkü ben onun baytarıyım, doktoruyum" demiştir. İbn İshak'ın bu sözü, İmam Malik'e ulaştığında o, işi biraz alttan alarak, ortamı yumuşatmaya çalışıyor, öfke halinde söylenen, üzücü ve kırıcı bir söz olduğunu dile getiriyor. Bunun hakkında daha fazla yazmaya gerek yok. Sadece bilmemiz gereken, çünkü ulemanın, birbirlerine karşı, bazen çok acımasızca sözler ettiklerini, edebildiklerini göstermek istedik. O halde, bu insanlar o kadar da masum ve abartılacak kişiler değiller ve nasıl ki, İmam Ebu Hanife, "Onlar da rical-adamdırlar, biz de ricalız" diye Tâbiûn hakkında bu sözü söylemişse, bizim de bu zatlar için aynı şeyi söylememizin ne sakıncası olabilir ki? İşte bizim idrak etmediğimiz, edemediğimiz veya etmek istemediğimiz gerçek de bu olsa gerek.

Nesai'nin, Darekutni'nin, İbn Ebi Şeybe'nin ve daha nicelerinin İmam Ebu Hanife hakkında söylediklerini, bunların birbirleri hakkındaki ifadelerini olsun, az da olsa gördük. O halde celallenmek, birbirimizi tekfir etmek de niye? Âlimim diye ortalarda boy göstermenin anlamı ne? Hepimiz hesabımızı yarın Allah'a verecek değil miyiz?

Kaldı ki İmam Buhari'nin Ebu Hanife'ye olan muarızlığını da biliyoruz. Aynı şekilde, İmam Buhari'nin de iftiraya uğradığını ve hatta bulunduğu yerden sürüldüğünü, nihayet varacağı yere ulaşmadan vefat ettiğini de kaynaklardan öğreniyoruz. Bu konuların detaylarını isteyenler, kaynaklardan öğrenebilirler.

Görüldüğü gibi öteden beri bir kesim ulemada bu haset hastalığı hep var olmuş ve hep devam etmiştir. Bazen bu yanlış davranışların sonucu olarak birçok ilim adamları ya öldürülmüş veya zindanlarda hayatları sona ermiştir. Günümüzde olanlar da bunlardan fark-

sızdır. Bir örnek de Fatih'in ilk kadılarından olan Hızır Bey'den verelim ve bununla artık konuyu noktalayalım.

Kadı Hızır Bey, Eskişehir'in Sivrihisar ilçesindedir. Genç yaşta önemli bir ilmi seviyeye gelmiştir. İstanbul'un ilk kadısıdır. 105 beyitlik tevhitte alakalı bir kasidesi bulunmaktadır ve "Kaside-i Nûniye" diye meşhurdur. Bu kasidenin iki şerhi bulunmaktadır. Birincisi Davud el-Karsi'ye aittir, diğeri de Hayali diye bilinen Şemseddin Ahmed b. Musa'ya aittir. Davud el-Karsi'ye ait olan şerhin iki baskısı bulunmaktadır. İlk baskısında yer alan ifadeler, sonraki baskısında, tasavvuf ehlini tenkit etmesinden ötürü, tenkit içeren bölümler kitaptan çıkarılmıştır. Eserin ilgili kısmı tarafımdan Türkçeleştirilerek Süleymaniye Vakfi Yayınları arasında (**Dini Kaynaklar Nasıl Tahrif ediliyor**) adıyla yayımlanmıştır.

Biz konumuza geçelim: Kasidenin hikâyesini, Hızır Bey'in bu kasideyi hangi olay üzerine yazdığını aktaralım. Hızır Bey (810-863/1407-1458), İbn Celaluddin diye anılır. Fatih Sultan Mehmet döneminde, İstanbul'a bir ilim adamı gelmiş. Bilgisiyle dönemin İstanbul ulemasını susturmuş, ona cevap veren de bulunamamıştır. Fatih Sultan Mehmet bundan dolayı oldukça rahatsızdır, sözkonusu adamı susturabilecek, ilmiyle alt edebilecek bir kişinin bulunmasını ister. Nihayet Fatih Sultan Mehmet'e, Hızır Bey'den söz edilir, bu sıralarda Hızır Bey yaklaşık 30 yaşlarındadır. Hızır Bey ile sözkonusu şahıs karşı karşıya getirilirler. Toplantıda yer alanlar arasında Fatih de bulunmaktadır. Hızır, adamın tüm sorularını cevaplandırır. Fatih, sevincinden yerinde duramamaktadır. Bu defa aynı adama Hızır Bey birtakım sorular yöneltir. Fakat adam cevap veremez.

İşte bu olaydan sonra Hızır Bey şöhret kazanır; Fatih gittiği her yerde, ondan söz eder. Onun bu şöhretinden rahatsız-

lık duyan İstanbul uleması, Hızır Bey'i kıskanmaya başlarlar. Fatih'in üzerinde baskı kurarlar. Baskı sonucu, Fatih onu Bursa'da bulunan babasının medreselerinin başına görevli olarak gönderir. Buna rağmen Fatih onu, vardığı her yerde övmeye devam eder. Bu defa haset edenler, Fatih'e, "övdüğün bu adamın bir kitabı bile yoktur, övülecek nesi var?" gibisinden aşağılamak isterler. Fatih de bu durumu Hızır Bey'e bildirir. O da, 105 beyitten oluşan "**Kaside-i Nûniye**" adlı eserini yazar. Eserin üzerine de Fatih'e ithafı belirten beyitlerini ekler, Fatih, gönderilen kasideyi itirazcılara gönderir. Molla Gürani de onlar arasındadır. Hemen, yazarın hatasını yakalamak için, beyitleri tek tek elden geçirirler. Nihayet kendilerince bir hata bulurlar. Bu da biri, ithaf beytinde, diğeri de kaside içindeki bir beyitte yer alan "**Zâde**" fiilidir. Fiil, lazım yani dilbilgisi açısından geçişsiz bir fiildir. Oysa Hızır Bey, bunu, müteaddi-geçişli anlamında kullanmıştır. Onlara göre, henüz geçişsiz fiil ile geçişli olan bir fiili olsun ayırt edemeyecek olan birine hiç âlim denebilir miydi? Kendilerince buldukları bu hatayı, Fatih'e iletirler. Fatih de, "üzerine yazın, kendisine göndereyim" der. Dedikleri gibi yaparlar. Fatih de, bu itirazı Hızır Bey'e iletir.

Bunun üzerine Hızır Bey, cevap olarak onlara: "**Onların kalplerinde bir hastalık vardır. Allah da onların hastalığını çoğaltmıştır**" (Bakara 2/10) ayetiyle cevap vermiştir. Hızır Bey, burada bir taş ile iki kuş vurmıştır. Birincisi, ayette geçen ve aslında lazım-geçişsiz bir fiil olan "زَادَ" kelimesini, yüce Allah, müteaddi-geçişli fiil olarak kullanmıştır. Hâşâ Allah Arapçayı, dilbilgisini bilmiyor mu? İkincisi de, "**Onların kalplerinde bir hastalık vardır**" ayetiyle de bunların ruh hastası olduklarını, haset ve kinle dolu olduklarını ayetle ima ederek bildirmiş olmaktadır. Zaten onlar da bunun farkına varınca, bu defa,

“bu ayet yerine Enfal suresi ikinci ayetini yazamaz mıydı?” diyerek bir bakıma hatalarının farkına vararak özür dilemiş oluyorlar.

Görüldüğü başkası kadar ilmi bir düşünce ve muhakemeye sahip olmayan ve olamayanlar, ancak hınçlarını başkalarına saldırmakla ve tekfir etmekle almaya ve bu şekilde tatmin olmaya çalışmaktadırlar. Burada saldırıları gördük. Artık fazla örnek vermeye gerek yoktur.

Sonuç olarak eğer bu türden ulemanın yaptıkları saldırılar, bir taassuptan, bir düşmanlıktan, bir hasetten ve benzeri herhangi bir rahatsızlıktan dolayı meydana gelmiş ve geliyorsa bunların hiçbirisi dikkate alınmaz, değer verilmez, önemsenmez. Olduğu gibi sahibine iade olunur. Bu nedenledir ki İmam Malik’in Muhammed b. İshak hakkında, her ikisinin birbirleri aleyhinde söylediklerine bakılmaz, dikkate alınmaz. Aynı şekilde İmam Ebu Hanife, İmam Şafii, İmam Ahmed, Nesai, Buhari, Yahya b. Main isimlerini burada sayabildiklerimiz ve sayamadıklarımızın birbirleri hakkında söyledikleri nahoş nitelendirmelerine, saldırılarına bakılmaz. Gerekirse o sözler sahibine iade olunur. Merhum Zahid el-Kevseri’nin de çoğu zaman mezhep taassubu ve saikiyla çağdaşlarına olsun, önceki ulema ile ilgili saldırı ve nahoş ifadeleri olsun, asla dikkate alınmaz, alınmamalıdır.

Kişi, birilerini sevmeyebilir. Ama sevmemek ve hoşlanmamak, herhangi birimize, başkasına saldırma ve hakaret etme hakkını veremez. Bunun içindir ki. “Çağdaş olan ilim adamlarının birbirleri aleyhine desteksiz olarak attıkları sözlerle bakılmaz, dikkate alınmaz” denmiştir.¹²

¹² Fazla bilgi için bak: er-Ra’u Vet-Tekmil Filcerhi Vetta’dil, Tahkik Abdulfettah Ebu Ğudde, Üçüncü Basım, Dar el-Aksa, 1407/1987 Beyrut.

Üç ayların girmesiyle başlayan, mübarek Ramazan ayıyla hız kazanan söyleşilerin, konular hakkında bilir-bilmez ekranlarda boy gösterenlerin, ilmi olarak değil de, olaylara hissi ve nefsi olarak yaklaşanların dindeki tahribatları tek tek ifade edilemeyeceği gibi, satırlarla da yazılacak değildir. Allah’tan korkmadan, kullardan da utanmadan kendilerine karşı zıt fikirli olanlara iftira edenlerin acaba bir ahiret korkuları ve inançları var mıdır bilemeyiz ama dünyalık edinmek ve köşe dönmek adına kaç takla atacakları da halkın gözünden kaçıyor ve kaçacak değildir.

Bu arada okurlarımızın gelecek olan Kurban bayramlarını şimdiden tebrik ederken, kendilerini Pakistan’ın merhum şairi Muhammed İkbâl’in bir şiiri ile başbaşa bırakalım:

*“Tasavvufçulara selam olsun bize Dini getirdiler.
Fakihlere selam olsun bize Dini getirdiler.
Kelamcılara selam olsun bize Dini getirdiler.
Fakat öyle bir Din getirdiler ki; Allah da şaşırды,
Peygamber de şaşırды, melekler de şaşırды.”¹³*

¹³ Bkz: Prof. Dr. M. Hayri Kırbaoğlu, İslam Düşüncesinde Hadis Metodolojisi, s: 11, Ankara Okulu, Harun Ünal, Mevzuat, s:11, Basiret Y. İst.

Not: Hâşâ yüce Allah elbette şaşırmaz. Ancak burada Şair bir noktaya dikkat çekiyor, Dinin kimler tarafından ve nasıl tahrif edildiğini ifade etmek istiyor. Nitekim benzer ifadeleri Mehmet Akif’in Safahat’ında da görebiliriz.